

ВИСНОВОК

Про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Стрелкова В. В. «Технології легітимації й делегітимації президентської влади в політичному процесі України», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія»

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт. Інститут президентства в Україні відіграє визначальну роль у сфері суспільно-політичних відносин, оскільки за існуючою традицією саме гарант Конституції й політичні сили, які його підтримують, здійснюють вирішальний вплив на формування та реалізацію стратегічного курсу держави. Проте вочевидь спостерігається неадекватність управління, невідповідність якості влади характеру завдань, що стоять перед країною. Вищі органи влади на інституційному рівні фактично не змінювалися весь період незалежності, перебуваючи поза системою політичної відповідальності.

На сучасному етапі державного будівництва президентська влада в Україні перебуває в стані кризи легітимності з тенденцією до перманентного відтворення. Головною причиною цього є неузгодженість правлячої еліти щодо стратегії суспільного розвитку та безкомпромісна боротьба за владу. У цьому контексті науковий інтерес викликає питання застосування технологій (де)легітимації президентської влади на політико-правовому та інституційному рівнях.

Важливу роль у процесах (де)легітимації президентської влади в Україні займають вибори глави держави. Якщо на президентських виборах 1991 і 1994 рр. вплив політичних технологій був поміркованим, то, починаючи з виборів 1999 р. він набув значного поширення, що пояснюється розвитком політичного плюралізму, загостренням політичної боротьби регіональних еліт та фінансово-промислових груп тощо.

Процес (де)легітимації президентської влади також відбувається в рамках позаелекторальних політичних процесів, а його зміст і форми залежать від політики, яку проводить президент та його команда. Як засвідчує досвід революційних подій 2004 і 2014 рр. в Україні, масштаби масових протестів проти політики діючих президентів можуть бути настільки потужними, що призводять до зміни влади. Але відомо, що протестні рухи, крім елемента стихійності, мають вагому технологічну складову.

Не зважаючи на велику кількість праць, де здійснено аналіз публічної політики, питання технологій (де)легітимації президентської влади в Україні, як складової політичного процесу, не знайшли адекватного висвітлення в науковій літературі, що й зумовило обрання теми наукового дослідження.

Дисертацію виконано в рамках науково-дослідницької теми кафедри політології, управління та державної безпеки ВНУ імені Лесі Українки: «Інституційні зміни процесу демократичної трансформації в Україні: Волинь» (номер державної реєстрації – 0119U002221).

2. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна. У дослідженні систематизовано та узагальнено нормативно-правову базу легітимації президентської влади в Україні на етапі демократичної трансформації. Доведено, що вона містить комплекс правових норм, законів, традицій, міжнародних зобов'язань тощо, які кореспондують із реалізацією стратегічного курсу України на інтеграцію з Європейським Союзом. Головними документами, які визначають повноваження глави держави та інституційну структуру президентської влади, а відтак підстави для її легітимації, є Конституція України, Закон України «Про Президента Української РСР», які, у свою чергу, потребують вдосконалення й приведення їх положень до вимог сьогодення.

Дисертантом розкрито інституційну структуру легітимації владних повноважень та особи глави держави в Україні, яка є похідною від нормативно-правової бази президентської влади. Вона включає сукупність державних й недержавних установ і організацій, інституцій громадянського

суспільства, ЗМІ, онлайн середовища, партійної системи в країні, парламентських політичних партій і фракцій в парламенті, парламентської і позапарламентської опозиції, міжнародних структур, установ та організації тощо. З'ясовано специфіку еволюції та якісні характеристики партійної системи України в контексті формування «пропрезидентських» й опозиційних структур і партій.

Дисертантом також здійснено теоретичний аналіз процесу делегітимації політичної влади, встановлено його складові елементи: чинники, ресурси, контент комунікації, канали транслювання інформації, агенти комунікації, цільова аудиторія; виділено стадії делегітимаційного процесу, а також розкрито їх характерні особливості: агрегація, конфігурація, деініціалізація.

У дослідженні також визначено зміст і напрями використання технологій делегітимації інституту президентської влади в електоральних процесах виборів глави держави. Доведено, що від часу президентських виборів 1999 р. спостерігається збагачення форм і методів боротьби політичних сил за владу з відповідною (де)легітимацією президентів і кандидатів у президенти, що пов'язано із виходом на політичну арену регіональних еліт, фінансово-промислових груп, формуванням так званого олігархату, з одночасним зростанням кількості політичних партій.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Усі наукові результати достовірні та достатньо обґрунтовані, що підтверджується наступними положеннями:

Наукові результати базуються на опрацюванні офіційних документів та нормативно-правових актів, які пов'язані з процесом забезпечення дотримання та функціонування в Україні демократичних норм та стандартів у всіх сферах публічного управління: «Заключний звіт Місії ОБСЄ/БДПЛ зі спостереження за виборами Президента України від 31 жовтня, 21 листопада та 26 грудня 2004 року» (2004); «Спільний висновок ОБСЄ/БДПЛ і Венеціанської Комісії Ради Європи щодо Закону «Про внесення змін до

деяких законодавчих актів щодо виборів Президента України», прийнятого Верховною Радою України 24 липня 2009 року» (2009); «Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права: матеріали Венеціанської комісії, Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи» (2009); «Остаточний звіт Місії ОБСЄ/БДПЛ зі спостереження за виборами. Вибори Президента України 17 січня та 7 лютого 2010 року» (2010); «Остаточний звіт Місії ОБСЄ/БДПЛ зі спостереження за виборами. Дострокові вибори Президента 25 травня 2014 року» (2014); «Аналіз стану законодавчої бази про вибори Президента України: напрями та шляхи удосконалення згідно з рекомендаціями місії ОБСЄ/БДПЛ зі спостереження за виборами та Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії)» (2015); «Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права: матеріали Венеціанської комісії» (2016) та ін.

Суттєво доповнюють зміст дисертації графіки та таблиці, підготовані дисертантом на базі соціологічних досліджень Центру Разумкова, Міжнародної фундації виборчих систем, Інституту соціології НАН України та ін. Наведені у них результати досліджень громадської думки спрямовані на підтвердження запропонованої дисертантом гіпотези дослідження.

Достатня кількість наукових публікацій (13), серед яких (6) у фахових наукових виданнях, що прямо відповідають темі дисертації, обговорення та апробація результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях свідчать про обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

4. Наукове та практичне значення дисертаційної роботи. Результати дослідження можуть бути використані для подальшого наукового дослідження проблеми використання технологій (де)легітимації президентської влади в політичному процесі України. Фактичний матеріал і теоретичні узагальнення дисертації можуть бути використані в навчально-виховному процесі під час підготовки навчально-методичної літератури,

читання курсів із суспільно-політичної проблематики. Матеріали дисертації також можуть бути корисними для органів державної влади та місцевого самоврядування, політичних партій і громадських організацій в їхній практичній діяльності, у розробленні основ внутрішньої та зовнішньої політики держави.

5. Використання результатів роботи. Результати дисертації використовуються в навчальному процесі факультету історії, політології та національної безпеки Волинського національного університету імені Лесі Українки під час викладання такі нормативних та вибіркових дисциплін як «Загальна теорія політики», «Політичні еліти і лідерство», «Політика в особах», «Політичний менеджмент і маркетинг».

6. Оцінка мови та стилю дисертації. Текст дисертації викладено державною мовою, логічно та послідовно. Застосована у роботі наукова термінологія є загальновизнаною. Стель викладення результатів досліджень, нових наукових положень, висновків і рекомендацій чіткий і зрозумілий.

7. Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертацій. Дисертація В. В. Стрелкова на тему «Технології легітимації й делегітимації президентської влади в політичному процесі України» є завершеним і самостійним науковим дослідженням, результати якого мають цінність і наукове значення для подальшого вивчення проблем (де)легітимації президентської влади в політичному процесі України. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 233 с., з них основного тексту – 180 с. Список використаних джерел містить 328 найменувань. За формальними ознаками робота відповідає чинним вимогам, які висуваються до оформлення дисертацій Міністерством освіти і науки України.

8. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Дисертаційна робота В. В. Стрелкова «Технології легітимації й делегітимації президентської влади в політичному процесі

України» відповідає паспорту спеціальності 052 «Політологія». Це забезпечується предметною областю дослідження та основними методами дослідження.

9. Зауваження та рекомендації. Дисертаційна робота містить декілька дискусійних положень і викликає певні зауваження:

- 1) у теоретичній частині дисертації необхідно приділити більше уваги розкриттю специфіки демократичного транзиту в Україні;
- 2) потребує конкретизації та додаткового розкриття специфіка діяльності опозиційних політичних сил щодо делегітимації президентів України в історичній ретроспективі;
- 3) до практичного значення одержаних результатів варто додати початково-освітню складову, так як фактологічний матеріал та зроблені висновки заслуговують на їх включення як складової різноманітних курсів та спецкурсів з політології;
- 4) зазначеним у дисертації технологіям легітимації й делегітимації президентської влади бракує систематизації та чіткішої класифікації;
- 5) важливим у дослідженні є опис характеристики використаних джерел, який варто вдосконалити.

Здобувачем було враховано більшість основних рекомендацій, наданих рецензентами у процесі попередніх обговорень роботи. Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та не зменшують її наукової новизни і практичної значимості, тому не є перешкодою для її представлення в спеціалізовану вчену раду для офіційного захисту.

10. Відповідність дисертації вимогам, передбаченим «Порядком проведення експерименту із присудження ступеня доктора філософії». Дисертаційна робота Стрелкова Владислава Володимировича на тему: «Технології легітимації й делегітимації президентської влади в політичному процесі України» повністю відповідає вимогам пунктів 9–18 «Порядку

проведення експерименту із присудження ступеня доктора філософії»
Постанови Кабінету Міністрів України №167 від 06.03.2019 р.

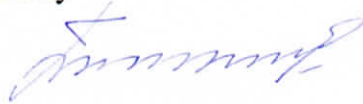
11. Кількість наукових публікацій, повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації. Матеріали, отримані дисертантом у ході виконання досліджень, викладені у 13 наукових працях, з яких 6 статей опубліковано у фахових виданнях України та одна – у виданні країни-члена Європейського Союзу. Основні положення дисертаційної роботи обговорені на 6 конференціях та інших наукових заходах.

12. Результати перевірки роботи на академічний плагіат. У ході перевірки дисертації запозичень матеріалу без посилання на відповідне джерело не виявлено. Перевірка проводилась сертифікованою програмою Unicheck.

Результати дисертації апробовано на засіданні фахового семінару від 09.03.2021 р. За результатами засідання фахового семінару ухвалено затвердити позитивний висновок рецензентів щодо рекомендації до захисту в спеціалізованій вченій раді дисертаційної роботи Стрелкова Владислава Володимировича на тему: «Технології легітимації й делегітимації президентської влади в політичному процесі України» на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Дисертаційна робота **рекомендована до захисту** у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 052 «Політологія».

Доктор політичних наук,
професор кафедри політології,
управління та державної безпеки
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Бортніков В. І.

Доктор політичних наук,
доцент кафедри політології,
управління та державної безпеки
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Бусленко В. В.

